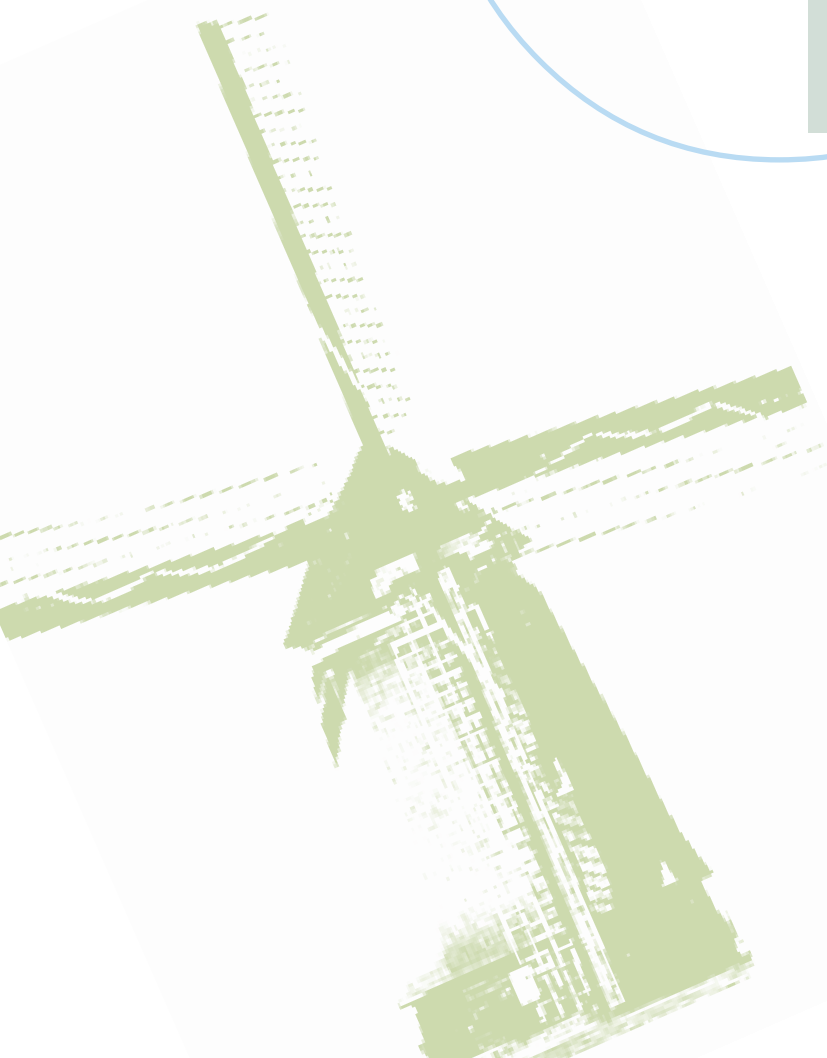




Handlingsprogram

för det internationella arbetet

i Norrbottens län



Innehåll

Förord	3
Pajala år 2015 – ett framtidsscenario	4
Omvärld i förändring	5
Internationella Norrbotten	7
Befolkningen	7
Näringslivet	8
Turism	9
Högre utbildning och FoU	9
Länsstyrelsen	10
Landstinget	11
Kommunerna	12
Länsarbetsnämnden	14
Frivilligorganisationer	14
Goda exempel på det internationella Norrbotten	16
Internationalisering – ett framgångskoncept för Norrbotten	18
Skäl till internationellt engagemang	18
Program för Norrbottens internationella engagemang	20
Mål	20
Syfte	20
Gemensamma riktlinjer	21
Prioriterade insatser	22

En sak är alldeles säkert. Livet är inte som förr och kommer aldrig att bli det. I och med millenniumskiftet går Norrbotten definitivt in i det internationella århundradet.

Världen har krympt. Gränser hindrar inte längre lika tydligt som förr. De geografiska avstånden försvårar inte längre för människor att utbyta tankar, idéer och erfarenheter. Avsides kan plötsligt bli centrum. Och kunskapens källa är inte längre enbart Lund, Uppsala, Chalmers, Luleå tekniska universitet och andra lärosäten. Dator- och informationsteknikens utveckling omkullkastar alla gamla teorier om vad som kan produceras var och vem som helst kan när som helst med några knapptryckningar hämta hem snart sagt vilken information som helst.

Genom medlemskapet i EU har vi fått en *fjärde nivå* att ta hänsyn till - utöver kommun, län och stat. Ibland i form av nationella överenskommelser mellan medlemsländerna, men lika ofta via direktkontakter med olika EU-sekretariat och EU-handläggare.

I det nya Europa, inte bara EU-länderna, får regionerna en ökad betydelse. Det skapas nätverk och allianser som bas för det praktiska samarbetet. Nationalstatens roll både som inspiratör och finansiär minskar. På denna nya samarbetsarena är det ytterst viktigt att Norrbotten agerar offensivt och samlat och ser till att norrbottniska uppfattningar och synpunkter blir kända och får genomslag.

En viktig slutsats av alla omvärldsförändringar är att vi blir mer och mer beroende av att samarbeta med andra för att lära oss, för att utveckla oss och för att hävda vår position. Vår region, Norrbottens län, behöver formulera ett gemensamt förhållningssätt. Inte bara gentemot EU, utan till allt internationellt arbete.

Det här programmet - som länsstyrelsen, landstinget, länets kommuner och länsarbetsnämnden står bakom - är ett första initiativ i den riktningen. Det bygger på den grundsyn som huvudmännen uttrycker i *Vägvisaren*, handlingsplanen för Norrbottens utveckling inför 2000-talet.

Ett viktigt syfte med programmet är att definiera gemensamma ställningstaganden och principer som bör ligga till grund för länets internationella agerande i olika sammanhang. Ett annat är att bredda intresset och förståelsen för internationellt arbete som ett viktigt verktyg för att stärka länets konkurrenskraft.

Norrbottensgruppens ordförande

Björn Rosengren

Pajala år 2015 - ett framtidsscenario

”Tänk globalt, agera lokalt” står på den hologramskylt som möter vid infarten till Pajala. En devis som mycket väl beskriver ortens agerande när vi denna försommardag i nådens år 2015 besöker Tornedalens metropol nummer ett. Tänk vad märkligt, Pajala som ännu på 1980-talet ansågs dödsdömt och då andra skyltar uppmanade den som sist reste därifrån ”att släcka lyset”. Idag är det andra tongångar i bygden. Företagen har på Gnosjömaner gått samman i nätverk och agerar med stor framgång på den internationella digitala marknaden, med ett omfattande utbud av distansöverbyggande applikationer som bygger på biologiska kretskort.

När vi nu närmar oss kommuncentrat syns ett myller av människor som är i full färd med att lasta gamla hederliga, men nytillverkade, forsbåtar med förnödenheter för en tur ut i vildmarken. Det är japaner, tyskar, holländare och fransmän om vartannat. Pajalas två stora näringar vildmarksturism och datorer bildar verkligen en kontrast. Exportinkomsterna från dessa huvudnäringar bidrar starkt till kommunens Fågel-Fenix-uppvaknande.

Idag är det en speciell dag och det är därför vi egenligen är här. Den gamle kungen väntas snart landa på Tornelandia och ska inviga det 30-årsjubilerande Römpäviiko, som numera officiellt döpts om till Barents Sauna Kulturfestival. Minst fem tusen personer, halva kommunens befolkning, står förväntansfulla på torget och väntar på monarkens ankomst som också blir startskottet för det mest betydelsefulla kulturarrangemanget norr om den 65:e breddgraden. Här finns representanter säkert från ett 25-tal regioner i området.

När vi banar väg fram till invigningspodiet stöter vi ihop med Bernt Sturk, det gamla kommunalrådet som var med och formade djärva idéer redan på 1970-talet, fast med dåligt gensvar från höga vederbörande. Den gamle mannen myser och berättar hur det var på den tiden då delegation efter delegation åkte till huvudstaden för att med mössan i hand mer eller mindre tigga om statligt stöd. ”Nu tiggs det inte längre, nu gör vi något”, hör vi honom säga när vi vandrar vidare.

På fasaden till det före detta kommunalhuset, som nu är kulturskyddat, syns fortfarande

ett mörkare avtryck av arbetsförmedlingens symbol, af. Den organisationen begravdes slutgiltigt när företagen och föreningslivet tog över ansvaret för att hjälpa människor till en meningsfull vardag.

Bland de församlade syns många ungdomar. Av åldrarna att döma är det både primärskole- och högskolestuderande. Några är säkert här från den internationella cyberlinjen som Pajala i stor konkurrens lyckades få hit. De flesta eleverna finns förstås inte här personligen utan får följa festen via sitt 3D-interface. Så gott som verkligt. Vem kunde på 90-talet tänka sig att lilla Pajala norr om polcirkeln skulle bli ett digitalt kompetenscentrum att räkna med?

Nu ringer det i alla klockor och jag ser mig yrvaket omkring. Var är kungen, var är alla färgsprakande banderoller och var är jag? Jo fortfarande kvar i min säng och kalendern på väggen påstår att året är 1999. En dröm, visst! Men vem vet, drömmar blir ibland verklighet. Och helt omöjligt är det ju inte, trots allt.

Omvärld i förändring

På tröskeln till 2000-talet står vårt samhälle inför stora omdaningar. Förutsättningarna för samhällsbyggandet och människors vardagsliv har förändrats radikalt och fortsätter att förändras. Framtiden känns både oviss och spännande, förändringarna går fort, kampen mellan gammalt och nytt är intensiv och ny teknik skapar ständigt nya möjligheter inom alla områden.

Ny teknik och kunskap

Aldrig har den tekniska utvecklingen gått så snabbt som nu och aldrig har tekniken haft ett så stort inflytande över våra liv. Dator- och informationsteknikens explosionsartade genomslag håller helt på att förändra den värld vi känner till. Förändringarna är inte bara på ytan, utan berör i grunden vårt sätt att leva och verka i stort och smått. Från hemmets lugna vrå, i skolan, ute i arbetslivet och på fritiden. Alla livets områden och alla människor påverkas. Det är inte länge sedan stora delar av länet fick morgontidningen sent på eftermiddagen, om den alls kom samma dag. Idag kan man läsa både läns- och rikstidningar på Internet.

Det digitala datornätet är oöverträffat när det gäller att utväxla alla typer av information. Sekunds snabbt kan text, grafik, bilder och ljud förflyttas över hela jorden. Via Internet och databaser inom en mängd specialområden öppnas ständigt nya kunskapskällor som är tillgängliga för alla och helt oberoende av avstånd. Och ny kunskap skapar nya produkter, varor och tjänster som i sin tur kräver nya produktionsmetoder. Kunskapstillväxten ger ständigt nya möjligheter att förbättra, utveckla och förnya. Förändringarna kommer snabbare och slår igenom snabbare.

Internationaliseringen

Den kanske mest påtagliga förändringen under de senaste tio åren är den accelererande internationaliseringen av samhället. Vi märker alla hur Norrbotten mer och mer blir en del av Europa och världen. Många frågor som tidigare setts som lokala måste idag lösas tillsammans med andra. Sveriges medlemskap i EU och det vidgade samarbetet inom Barentsregionen är de tydligaste uttrycken för detta. Vi söker samarbete med andra därför att

det finns kulturella och andra gemensamma drag. Men framför allt för att vi idag behöver varandras stöd för att klara gemensamma utmaningar.

Begreppet och ordet *Internationalisering* var ännu för tio år sedan inte så vanligt i det norrbottniska språkbruket. På mycket kort tid har det skett en gigantisk förändring. Det internationella perspektivet är idag en realitet i snart sagt alla verksamheter, inte bara hos stora exporterande företag. Mindre företag, myndigheter, idrotts- och kulturorganisationer, politiska partier, fackliga organisationer - ja hela samhället har i olika hög grad lyft blicken för att lära av andra, vidga vyerna, utveckla marknaden osv. Människors tankar, funderingar och erfarenheter i andra länder blir en allt viktigare kraft- och inspirationskälla för oss alla. Och vi märker att vi i Norrbotten kan bidra med detsamma i ett fruktbart utbyte.

En sak blir genast mycket tydlig - den tiden är definitivt förbi då vi närapå ensidigt sökte lösningar på våra problem via uppvaktningar i huvudstadens departement och andra nationella maktkonstellationer.

Nya samarbetsformer

Under senare år har en ny syn på regionalpolitiken vuxit fram. Statens möjligheter att skjuta till särskilda medel är mer begränsade. Vi i Norrbotten och i andra regioner får ta ett allt större eget ansvar för utvecklingen. Finansiering av olika projekt via EU:s strukturfonder ställer också helt nya krav på regional och lokal medverkan såväl i beslut och verkställighet som i finansieringen. Den direkta dialogen och samarbetet mellan regioner, inom och utanför landet, blir kanske den viktigaste kraftkällan för utveckling i morgondagens samhälle. En ny form av relationer byggs upp som bygger på samverkan mellan olika regioners företag, myndigheter eller människor som har det praktiska ansvaret inom olika områden.

Jorden blir ännu rundare

Det digitala datornätet ger oss helt nya möjligheter att utväxla alla typer av information - ögonblickligen och över stora avstånd. Norrbotten är inte längre avsidat. Företag behöver inte längre finnas på plats ute i

världen för att få ut sina produkter och tjänster. Idag kan ett litet företag med några få anställda ha hela världen som marknad via Internet. Om företaget finns i Jukkasjärvi eller i Frankfurt spelar mindre roll. Studerande på universitet och högskolor kan på distans följa föreläsningar via dator eller digital videoteknik. Operationer kan utföras på mindre sjukhus med direktkopplad bild- och ljudassistans av expert från det stora sjukhuset. Från hemmet kan vi via Internet beställa varor från USA, Japan, Tyskland, etc. Tillämpningarna är närmast oändliga.

Med datornätets våldsamma tillväxt kan många också skapa sig en mer flexibel vardag där det inte är nödvändigt att fysiskt befinna sig på arbetsplatsen. Från hemmet kan man koppla upp sig till det centrala datanätet på jobbet och sköta arbetet som om man vore på arbetsplatsen. Det här gäller inte bara administrativt arbete. Det är tekniskt möjligt att införa distansarbete inom en rad områden.

Ett av de mer synliga tecknen på internationaliseringen är att kapital, arbetskraft, produktionsenheter och kompetens flyttas lättare och friare. Vi har bara sett början på en rad förändringar inom handel, utbildning, administration

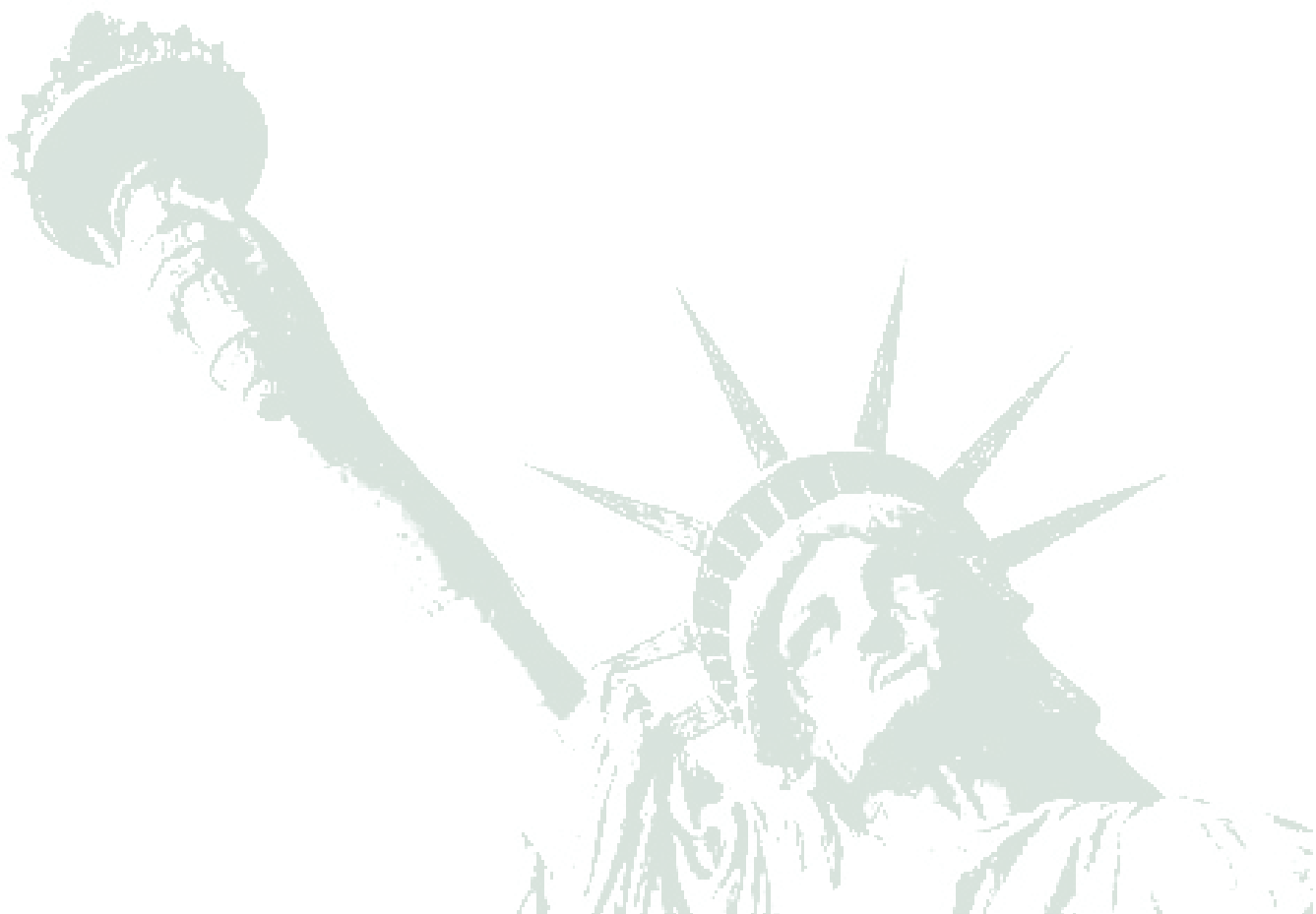
som i grunden kan förändra vår syn på arbetsorganisation och arbetsplatsernas lokalisering. Nationsgränser och avstånd är inte längre några hinder.

Ökad flexibilitet

Det starkt framväxande gränslösa informationssamhället påverkar regionala, ekonomiska och sociala förutsättningar - liksom människors värderingar och attityder. För att kunna ta vara på framtidens möjligheter måste politiken, samhällets organisationer och individen agera och reagera snabbare än tidigare. Flexibilitet blir ett nyckelbegrepp.

Reser många viktiga frågor

Att finnas, förstå och verka på den internationella arenan blir en allt viktigare faktor för regionalt framåtskridande. Det internationella perspektivet reser många frågor som kräver en gemensam hållning, målmedvetenhet och förmåga att göra kort- och långsiktiga vägval. I detta program försöker vi lyfta fram några grunddrag som vi tror är viktiga att arbeta efter för att stärka vårt läns förmåga att verka i internationella sammanhang.



Internationella Norrbotten

Det här avsnittet är en genomlysning av internationaliseringsläget i Norrbotten idag. Uppgifterna bygger på ett antal inventeringar av internationella kontakter och kontaktmönster som gjorts inom ramen för programarbetet. Inventeringen omfattar såväl näringsliv och högre utbildning som myndigheter och olika frivilligorganisationer. Hela materialet finns samlat i en särskild rapport.

Även om kartläggningen på intet sätt är fullständig växer ändå en tydlig bild fram. Norrbotten är på bred front på väg in i en ny samhällsstruktur som kännetecknas av samarbete och utbyte med ett stort antal länder. Det gäller alla verksamheter från idrottsföreningar och skola till myndigheter och småföretag. Vi kan konstatera att Norrbotten redan idag är ett internationellt län. Det märks också bland befolkningen. Vi reser utomlands mer än vi någonsin gjort tidigare och vårt sätt att tänka och agera i stort som smått påverkas i allt växande grad av internationella strömningar. Det gäller inte minst våra ungdomar som överhuvudtaget har ett internationellt förhållningssätt till utbildning, resor, umgänge och arbete.

Befolkningens internationalisering

Attityder, språkkunskaper m m

Norrbottningarnas inställning till olika former av samarbete och kontakter över nationsgränsen är överlag positivt. Det visar den undersökning som gjordes i samband med arbetet med *Vägvisaren*, den gemensamma utvecklingsplanen för länet.

Av undersökningen framgick också följande som har koppling till det internationella umgänget:

- 3 av 4 ansåg att framtiden ligger i ett samarbete inom Nordkalotten.
- Knappt hälften ansåg att utlänningar borde inbjudas att starta företag i länet.
- 70 procent ansåg sig ha bra kunskaper i engelska.

- Var fjärde norrbottning ansåg sig klara av det finska språket.
- 8 av 10 hade varit på semesterresa utomlands under de tre senaste åren.
- 4 av 10 var negativa till att utländska medborgare skulle få köpa fritidshus i attraktiva områden.

I folkomröstningen inför ansökan om medlemskap i EU var dock en majoritet av Norrbottens befolkning emot en anslutning.

Utländska rötter

I Norrbotten bor nästan 20 800 människor med utländsk bakgrund i den bemärkelsen att man är utländsk medborgare eller är född i utlandet och senare fått svenskt medborgarskap. 65 procent, eller 13 500, härstammar från annat nordiskt land. Norrbottningar med finländskt ursprung dominerar kraftigt. Nästan 6 av 10 norrbottningar med utländsk bakgrund har sina rötter i vårt östliga grannland.

Statistiken visar upp ett mångkulturellt Norrbotten med länsmedborgare som härstammar från jordens alla hörn. De största enskilda invandrarländerna utanför Norden är Iran (506), Bosnien-Hercegovina (370), Jugoslavien (320), Irak (283), Tyskland (236), Sri Lanka (233), Thailand (207), Indien (205), USA (195), Chile (191) och Ryssland (186).

Kvinnorna med utländsk bakgrund är betydligt fler än männen, cirka 12 000 jämfört med cirka 8 500. Bland kvinnorna är det en större andel med nordiskt ursprung än bland männen, 70 procent mot 57 procent.

Utrikes flyttningar

Utrikes flyttningar, immigration och emigration, bidrar i hög grad till internationaliseringen av vårt samhälle. En studie av flyttningsrörelserna över nationsgränsen åren 1985 till och med 1996, som omfattar 132 länder, visar att Norrbotten haft ett positivt flyttningsnetto under denna period. Fler har flyttat hit än härifrån. Den genomsnittliga årliga invandringen har varit cirka 1 230 personer och motsvarande utvandring cirka 680 personer.

Flyttningsrörelserna har periodvis starkt påverkats av politiska förändringar i Östeuropa, Asien och Sydamerika. Men flyttningarna domineras totalt sett av utbytet med de nordiska länderna, främst Finland. Sett över hela den studerade perioden har Norrbotten ett flyttningsunderskott gentemot Finland, Norge, USA och Spanien. Med så gott som samtliga övriga länder har vi ett flyttningsöverskott. Av dessa är Bosnien-Hercegovina, Iran och Jugoslavien dominerande.

De unga och medelålders (20-39 år) har den största benägenheten att flytta. Skillnaderna mellan könen är inte särskilt uttalad. Det bör påpekas att utbytet med omvärlden genom flyttningar är betydligt lägre i vårt län än genomsnittet för riket.

Näringslivet

Länets basindustri som baseras på malmen och skogen har nått stora internationella framgångar tack vare satsningar på världsledande teknik. Dessa företag har sedan lång tid tillbaka ett omfattande och brett internationellt utbyte med länder i alla världsdelar. Men det är inte bara storföretagen som bedriver handel med andra länder. Faktum är att Norrbottens län har drygt 850 företag med huvudort i länet som har handelsrelationer med utlandet, det vill säga exporterar, importerar eller gör bådadera. Drygt 70 procent av företagen har mindre än 20 anställda. De internationella kontakterna är mest frekventa inom handel och tillverkande företag (se tabell nedan).

Bransch	1-19	20-	Totalt
Jord- o skogsbruk	28	2	30
Fiske	3		3
Gruvor	4	2	6
Tillverkningsindustri	138	109	247
El-, gas-, värme- och vatten	1	4	5
Byggverksamhet	15	13	28
Handel m m	280	57	337
Hotell- och restauranger	7	8	15
Transport, kommunikation	25	13	38
Finansiell verksamhet	1		1
Fastighetsförvaltning, företagstjänster	73	18	91
Utbildning	7	3	10
Andra tjänster	18	5	23
Ej känd	29		29
Totalt	629	234	863

De viktigaste nyttoeffekterna som företagen anger är följande:

- Ökat kontaktnät
- Utbyte av erfarenheter
- Överföring av kunskaper
- Affärsmöjligheter och förenkling av affärer
- Importmöjligheter
- Företagsetableringar

De norrbottniska företagen har flest handelskontakter med företag i de övriga nordiska länderna såväl i fråga om export som import. Därefter kommer Nord- och Centralamerika med tyngdpunkten på import. Övriga Europa är näst efter Norden den marknad som har flest exportkontakter.

I länet finns dessutom cirka 300 exporterande/importerande svenska företag som har sin huvudort i annat län. Dessa företags internationella handelsrelationer skiljer sig från de norrbottniska företagens på framför allt följande punkter:

- Relationer med fler länder.
- Relationerna har en tydligare tyngdpunkt på både import och export.
- Relationerna med länder utanför Norden/Europa är mer frekventa.

Forskning och utveckling

Länets storföretag har ett relativt omfattande forskningsarbete med forskningsstationer och kollegor i framför allt Europa, USA, Japan, Australien och Kanada.

Annat utbyte

Samtliga storföretag har ett utbyte av praktikanter, tekniker och studenter med branschkollegor i världen. Utbytet är ömsesidigt och sker främst med länder i Europa samt USA. Det är också vanligt att representanter från företagen föreläser på utbildningsinstitutioner i andra länder. I detta sammanhang bör Vattenfalls "Jokkmokksskola" nämnas som tar emot studerande från hela världen. Verksamheten omsluter 15 mkr årligen.

Turism

Turism är den bransch som genererar flest kontakter mellan enskilda norrbottningar och människor från andra länder. Varje år producerar de norrbottniska anläggningarna cirka 1,8 miljoner gästnätter. Utländska gäster svarar för cirka trettio procent. Den internationella

turismen i vårt län domineras av normmän som svarar för hälften av de utländska gästnätterna.

Det norrbottniska turistlandet utomlands är betydande och har vuxit i omfattning under senare år. Luleå har idag direktavgångar till Kanarieöarna och resmål runt Medelhavet. Det börjar också etableras charter till länet. Flygplatserna i Gällivare och Arvidsjaur tar då och då emot utländska turister.

Högre utbildning, forskning och utveckling (FoU)

Högre utbildning och FoU tillhör en sektor i samhället som tidigt utvecklats ett omfattande internationellt utbyte av tankar och kunskaper. Det internationella perspektivet har varit och är viktigt för att tillvarata spjutspetskunskaper inom olika områden. Luleå tekniska universitet dominerar självklart länets internationella kontakter inom detta område från lokaliseringsorterna Luleå, Kiruna och Piteå. Universitetet är också engagerat i den internationella vattenkraftsutbildningen i Jokkmokk och i olika centrumbildningar.

De universitetsanknutna centrumbildningarna liksom företagsverksamheten inom och i anslutning till universitetsområdet har också omfattande internationella kontakter som en följd av den mer eller mindre starka kopplingen till forskning och utveckling. Bland dessa kan nämnas: Centrum för distansöverbyggande teknik (CDT), Centrum för forskning inom teknik för kallt klimat (Coldtech), Pulverteknik, Centrum för teknologibaserad affärsutveckling vid Luleå tekniska universitet (CENTEK) och stiftelsen Teknikens hus.

Idag har Luleå tekniska universitet 1 200 anställda, varav cirka 80 professorer och cirka 200 universitetslektorer (motsvarande). Det är framför allt dessa kategorier tillsammans med universitetsledningen som har de allra flesta internationella kontakterna. Följande sammanställning ger en bild av universitetets internationella kontakter och kontaktmönster.

Internationell aktivitet

	Kvantitet
Deltagande i expertgrupp, råd, etc	120 ggr/år
Deltagande i formella nätverk	120 nätverk
Personaltutbyte/gästforskare/forskningsprojekt	90 tillfällen
Internationella studiebesök	130
Deltagande i konferenser/symposier	240
Medverkan i publikationer/facktidskrifter	240 st
Internationella gästföreläsare/presentationer	200 st
Internationella examensarbeten/industripraktik	120 studenter

Studentstatistiken ger också en tydlig indikation på universitetets internationella karaktär. 1994 var det 69 utländska studenter vid Luleå tekniska universitet och 74 från universitetet läste utomlands. 1997 var motsvarande siffror 172 respektive 194. På endast en treårsperiod långt mer än fördubblades det internationella studentutbytet.

Länsstyrelsen

Länsstyrelsens internationella kontakter och samverkan var under 1970- och 1980-talen i huvudsak begränsade till Nordkalotten, men har under senare år vidgats avsevärt.

I slutet av 1980-talet etablerades kontakter med länsadministrationen i Murmansk. Resultatet blev ett första bilateralt samarbetsavtal som sedan årligen har kompletterats med samarbetsprogram. När Barents Euro-Arktiska Region bildades 1993 utvidgades samarbetet med nordvästra Ryssland.

Genom Sveriges medlemskap i EU, där Norrbotten har en parlamentariker, har nya möjligheter tillkommit att stödja och stimulera gränsöverskridande kontakter och samverkan. Länsstyrelsen fungerar ofta som EU:s förlängda arm i länet och deltar i en rad projekt som regional koordinator och administrativ länk. I det följande redovisas de viktigaste internationella samarbetskonstellationer som Länsstyrelsen medverkar i.

Nordkalottsamarbetet

Regionen omfattar Finmark, Troms och Nordlands fylken i Norge, Norrbottens län i Sverige samt Lapplands län i Finland. Ett organiserat samarbete har bedrivits sedan

början av 1970-talet genom Nordkalottkommittén och Nordkalottrådet. Nätverksgrupper finns inom områdena industri och handel, högre utbildning och forskning, kommunikation, miljö samt turism. Det finns också särskilda program för insatser inom kultur, miljö samt intresse och omvärldsbevakning.

Länsstyrelsen har en ledamot i Nordkalottrådet och i beredningsgruppen och svarar för samordningen av insatserna via ett sekretariat. Nordkalottsamarbetet har under årens lopp lett till många konkreta insatser som gagnat Norrbotten och hela regionen.

Barents Euro-Arktiska Region

Regionen omfattar utöver nordkalottområdet Västerbottens län, Uleåborgs län, Murmansk län, Archangelsk län med Nenets distrikt samt republiken Karelen. På ministernivå finns ett Barentsråd och verkställande kommitté. På regional nivå finns motsvarande organisation med Barents Regionråd och Regionkommitté. Arbetet fram till 1999 är i huvudsak inriktat på utveckling och förbättring av levnadsvillkor och förhållanden i den ryska delen av Barentsregionen. I Sverige finansieras de flesta projekten genom SIDA och SI.

Länsstyrelsen ingår som ledamot i Regionrådet och Regionkommittén och har ett särskilt barentssekretariat. Dessutom är länsstyrelsen representerat i ett flertal arbetsgrupper.

Bottenviksbågen

Bottenviksbågen är arbetsnamnet för ett samverkansområde som innefattar kommunerna Piteå, Luleå, Kalix, Haparanda, Torneå-

Kemi, Ii, Uleåborg, Lakeus och Brahestad. Samarbetet är inriktad på:

- Utveckling av samarbetet mellan basindustrierna och de små och medelstora företagen.
- Förbättrade kommunikationer och transportflöden.
- Samverkan inom forskning, utbildning och kompetensutveckling.

Länsstyrelsen samordnar det svenska deltagandet.

Norra periferin

Geografiskt omfattar *Norra periferin* de fyra nordligaste länen i Norge, Mål 6-området i Sverige och Finland samt norra Skottland. Samarbetet är inriktat på tre områden:

- Experiment för att tillhandahålla service.
- Experiment för att utveckla näringslivet.
- Att bygga nätverk.

Länsstyrelsen, landstinget och kommunerna har medverkat i utformningen av programmet.

Nordens närområden

Nordens närområden används som samlingsbegrepp för Östersjöregionen och Arktis, inklusive Barentsregionen. Till området hör de baltiska staterna, S:t Petersburg och Kaliningrad. Prioriterade samarbetsområden är informations- och kontaktverksamhet, stipendier, kultur- och miljö, medborgarrättigheter, industri- och finanspolitik samt jordbruk.

Northern forum

I organisationen ingår län och regioner i norra USA, Canada, Japan, Kina, Mongoliet, Ryssland, Finland, Sverige och Norge. Norrbotten blev medlem 1997. Huvudsyftet är att gemensamt påverka nationella regeringar och internationella organisationer i frågor av betydelse för de nordliga områdena.

Länsstyrelsen har hittills inte varit med i arbetet i nämnvärd omfattning. Men länets deltagande är både efterfrågat och önskvärt.

Arktiska rådet

Rådet bildades 1966 och verksamheten berör hela arktiska området runt Nordpolen. Samarbetet sker främst på nationell nivå. Målet är att samordna aktiviteter för att åstadkomma en bättre hushållning med naturresurserna

Utrikesdepartementet anlitar länsstyrelsen som regional samrådspartner.

Lorraine - samarbetsavtal

Norrbottens län och Västerbottens län har sedan 1997 ett avtal med regionen Lorraine i Frankrike med följande inriktning:

- Erfarenhetsutbyte mellan näringslivets organisationer och samhällsadministrationerna.
- Främja företagens kontakter.
- Utveckla samarbetet inom högre utbildning och FoU.
- Stödja kulturutbyte.
- Samverkan inom ramen för EU-program.

North Sweden

Norrbottens län och Västerbottens län har tillsammans etablerat ett kontor i Brüssel. Kontoret invigdes i maj 1998. Förutom respektive läns länsstyrelse, landsting och kommuner är även Norrlandsfonden aktiv part i Brüsselkontoret.

Landstinget

Landstinget har i sin strategi slagit fast att det internationella utbytet av tankar, idéer och kunskaper ska utvecklas. Utgångspunkten för allt internationellt engagemang ska vara att långsiktigt öka norrbottningarnas välfärd. Dessutom stipuleras att landstinget ska prioritera samarbetet inom EU samt Barentsområdet och Nordkalotten.

Hälso- och sjukvård

Inom landstingets verksamheter är internationella projekt och kontakter spridda i inriktning och omfattning. Läkarna har ett behov att delta i internationella symposier och utbildningar för att få del av de senaste vetenskapliga rönen. Det internationella samarbetet inom hälso- och sjukvårdens vardag är ofta mycket praktiskt inriktat och handlar om att lösa konkreta behov av samverkan. Både vid norska och finska gränsen finns etablerade samarbeten för att underlätta vårdarbetet. Vårdcentralerna i Haparanda och Övertorneå har till exempel under lång tid samarbetat med sjukvården på andra sidan gränsen i fråga om ambulanstransporter, jour, ljusbehandling m m.

Utbildning

Det mest tydliga och målmedvetna internationella engagemanget inom landstingets verksamheter finns inom Utbildningsförvaltningen. Såväl Grans Naturbruksskola och Kalix Naturbruksgymnasium som Vårdhögskolan i Boden har mycket aktivt internationellt samarbete. Kontakterna syftar till att både lärare och studenter ska få erfarenhet av andra kulturer, utbyta erfarenheter och lära sig språk. Vårdhögskolan har samarbete med högskolor i England, Ryssland och Litauen för att utveckla sjuksköterskeutbildningen. Överhuvudtaget har landstingets utbildningar en tydlig internationell dimension som hela tiden växer.

Bolag och stiftelser

Inom de bolag och stiftelser där landstinget ingår som huvudman finns det internationella perspektivet mer eller mindre uttalat beroende på verksamhetens art.

Länstrafiken har idag en linje mellan Norrbotten och Norge och planerar att utsträcka denna till nordvästra Ryssland. En samordning av finska och svenska busslinjer diskuteras också.

Inom kulturområdet finns en mängd olika projekt med internationell anknytning. Många av projekten riktar sig till barn och ungdom. Länets kulturinstitutioner (Norrbottens museum, Länsbiblioteket, Norrbottensteatern och Norrbottensmusiken) verkar inom nätverk mellan sina motsvarigheter i norra Norge och Finland och delvis också nordvästra Ryssland. Institutionerna har även en hel del kontakter utanför Barentsområdet.

ALMI, som till 49 procent ägs av landstinget, hjälper de norrbottniska företagen att få kontakter samt etablera sig internationellt. Det norrbottniska dotterbolaget fungerar i vissa fall även som samordnare för hela ALMI-koncernen och hjälper företagen med bl a kontakter med sydostasien, Japan, Afrika, Baltikum, Ukraina och Ryssland. ALMI företagspartner Norrbotten AB har även egna projekt inom Nordkalotten.

Assembly of European Regions, AER

Landstinget är medlem i AER som är en organisation för folkvalda regionala organ. Landstinget är med i två av AER:s kommittéer; hälso- och sjukvård samt regionalpolitik.

Syftet är tudelat; dels för att hävda regionens intressen, dels för att delta i nätverk och skapa kontakt mellan regioner i Europa. AER är ett EU-oberoende organ.

Barentsregionen och Nordkalotten

Landstinget är även aktivt på ett flertal sätt inom Nordkalott- och Barents samarbetet. I flera sammanhang representeras landstinget av folkvalda politiker.

Tjänstemän deltar också i olika kommittéer som har koppling till landstingets verksamheter.

Kommunerna

I länet är det idag tre kommuner som har antagit någon form av skriftliga riktlinjer i fullmäktige som behandlar kommunernas internationaliserings- och/eller EU-arbete. Sett över landet har drygt hälften av landets kommuner (1997) antagit ett sådant dokument.

Målsättningen med kommunernas internationellt orienterade arbete är att bistå kommuner i andra länder, att utveckla den egna kommunens invånare, kommunens egen personal men också alltmer kommunernas näringsliv. En hel del pengar i form av direkta bidrag finns också att få om man deltar i projekt inom internationaliseringsamverkan både från svenska staten och framför allt från EU-kommissionen i och med EU-medlemskapet.

Vänortssamarbete

Svenska kommuner har haft vänorter eller andra former av samarbete med kommuner i andra länder under lång tid. Behovet av och insikten om betydelsen av ett formaliserat och välutvecklat samarbete uppkom i samband med andra världskriget. Den första kommun som skapade ett sådant samarbete var Uddevalla och då tillsammans med danska Thisted 1939.

Ännu in på 80-talet var norrbottenkommunernas vänortsutbytet mestadels koncentrerat till Norden. Men bl a Luleå riktade tidigt blickarna österut och ordnade ett vänortsavtal med Murmansk redan 1972. Det är heller inte ovanligt med vänorter i andra världsdelar. Således har Luleå också utbyte med en stad i Nicaragua och Piteå med S:t Bartholemy i Västindien. I och med EU-inträdet har vän-

ortsutbytet tagit ny fart. En orsak är att många av projekten som initieras och stöds av EU-kommissionen kräver deltagande av orter från flera olika EU-länder.

Samtliga kommuner i vårt län har utvecklat samarbete med minst en vänort. Totalt har länets kommuner kontakt med 41 vänorter. Mer än hälften finns i länder i Norden, men under senare år har utbytet med orter i nordvästra Ryssland ökat markant.

Aktiviteten i vänortssamarbetet är väldigt olika och ofta beroende av enstaka eldsjälar. I många kommuner i södra Sverige har man valt vänorter med hänsyn till möjligheterna att utveckla affärsförbindelser. Man har sökt vänorter som är en relativt stor marknad för den egna kommunens industri eller som på annat sätt kan bidra till hemkommunens näringslivsutveckling. Denna inriktning är inte lika tydlig i Norrbotten, även om det diskuteras mer och mer. Vänortsutbytet har mer kännetecknats av bistånd (främst med tanke på den demokratiska utvecklingen), allmänt kontaktskapande, utväxling av kulturaktiviteter eller sportaktiviteter o d.

Projekt- och utvecklingsarbete

Efter EU-inträdet har antalet internationella projekt som rör olika former av näringslivssamarbete ökat kraftigt och ofta med kommunernas näringslivsbolag som drivande. Projektet är koncentrerade till närområdet inom

Barents- eller Nordkalottregionen. Men även inom EU:s målprogram för länet förekommer näringslivsinriktade internationella projekt. De riktar sig även till andra regioner.

Ett annat kommunalt område som tagit fasta på möjligheterna till ett internationellt utbyte är skolområdet. Det finns idag ett stort antal grundskolor i länet som har kontakter utomlands. Inom gymnasieskolan ska enligt den lokala skolplanen varje elev ha någon form av utbyte med elever från andra länder. Ofta rör det sig om relativt små EU-projekt med begränsade medel. Det kan vara fråga om datanätverk, kontaktresor, språkkurser, pedagogisk eller ämnesmässig utveckling.

Ett intressant EU-projekt med transnationella inslag är företagssamhetsprogrammet vilket inom skolan ska bidra till att stärka företagandets och entreprenörskapet. Nästan alla kommuner är med i detta projekt. Internationellt utbyte med bl a Danmark, Storbritannien och Irland förekommer.

Inom det sociala området förekommer också flera projekt med internationell inriktning. De handlar främst om att stärka den enskildes situation på arbetsmarknaden samt att utveckla möjligheterna till egen sysselsättning. Projekten omfattar personer som av olika skäl har hamnat utanför arbetsmarknaden under lång tid. Målsättningen är att öka deltagarnas kompetens eller att få dem att starta egna företag.

Länsarbetsnämnden

Länsarbetsnämndens internationella kontakter syftar till att öka det gränsöverskridande samarbetet för att skapa nya arbetsplatser och arbetstillfällen. I linje med detta har nämnden under 1997 startat två projekt, Eurocity Jobcentre och Gränslös arbetsmarknad på Nordkalotten.

Eurocity Jobcentre är en gemensam informationscentral på gränsen mellan Torneå och Haparanda. Målet är att öka rörligheten för arbetssökande och studerande samt att stimulera företagens delaktighet genom bland annat organiserade företagsträffar. I projektet prövas en ny modell för fördjupat samarbete mellan myndigheterna i respektive land.

Projektet Gränslös arbetsmarknad på Nordkalotten syftar till att utveckla en förmedling av arbete över gränserna på Nordkalotten. Målet är att främja den interregionala arbetsmarknaden i området så att arbetskraften fritt och utan komplikationer kan röra sig över nationsgränserna.

Länsarbetsnämnden och de lokala arbetsförmedlingarna har samarbete över gränserna på Nordkalotten. Detta sker via sk nordiska kontaktmän och har störst omfattning i gränsregionerna. Länsarbetsnämnden har under en rad av år deltagit i årligen återkommande träffar med representanter från de nordligaste fylkena i Norge, Lapplands län i Finland och Murmansk län. Nämnden har även deltagit i ett pilotprojekt, ”Nya källor till sysselsättning”, med ett antal av de övriga medlemsländerna i EU. Detta pilotprojekt har utmynnat i ett fortsättningsprojekt, ”Avancera Norrbotten”, och det har givit Länsarbetsnämnden ett brett kontaktnät i ett stort antal EU-länder.

Nämnden håller också på att utreda förutläggningarna för ett kompetenscentra i Murmansk. Ett arbete där även representanter från Lapplands län och Finnmarks fylke deltar. Målet med centrat är att öka sysselsättningen i regionerna, framför allt genom att främja företagets verksamheter över gränserna. I så gott som alla kommuner driver dessutom arbetsförmedlingarna internationellt inriktade projekt. Ett flertal av dem är riktade mot kvinnor.

Frivilligorganisationer

Politiska organisationer

Länets politiska partier har ett internationellt utbyte främst med de nordiska grannländerna Norge och Finland samt på senare år i viss utsträckning även Ryssland. Utbytet, som är relativt sporadiskt, är främst av allmän karaktär men gäller också konkreta samarbetsprojekt i samhällsfrågor. Ofta sker kontakterna med motsvarande organisation i respektive land. De främsta syftena med det internationella utbytet är förståelse för varandra, kunskapsutbyte och nätverksbyggande.

Folkhögskolor

Länets åtta folkhögskolor har ett omfattande internationellt utbyte. De vanligaste samländerna är Norge, Finland och Ryssland och i mindre utsträckning Tyskland, England och Kanada. Utbytet karaktäriseras av både allmänna kontakter och besök hos varandra men också av mer konkreta insatser i fråga om kurser, utbildningar och lärar- och studerandeutbyte.

Folkhögskolornas företrädare menar att de internationella kontakterna är viktiga, till och med livsviktiga som flera påpekar. Man lyfter främst fram följande effekter:

- Vidgar vyerna
- Ger inblick i andra länders kulturer
- Stimulerar till språklig utveckling
- Idéutbyte

Idrottsorganisationer

Norrbottens idrottsorganisationer har internationellt utbyte med i första hand Norge och Finland. Under senare år har, på samma sätt som i andra fall, även Ryssland och de baltiska staterna kommit med i bilden. Utlandskontakterna handlar i hög grad om vänskapsmatcher och deltagande vid olika cuper. Nordkalottligan inom ishockey är ett exempel på seriespelsamarbete mellan Finland och Sverige.

Kulturorganisationer

De kulturella organisationerna i länet har ett brett och omfattande internationellt utbyte. Det är naturligt eftersom musik, konst och teater är internationell till sin karaktär. Samproduktion av föreställningar, konserter, utställningar och gemensamma kulturprojekt är de vanligaste exemplen på gränsöverskridande kultursamarbete. Utbytet har störst omfattning med de närmaste grannländerna.

Kulturorganisationerna menar att det internationella utbytet är nyttigt ur många aspekter och pekar särskilt på följande effekter:

- Vidgat socialt nätverk
- Erfarenheter
- Impulser
- Stimulans och utveckling
- Kunskap om kulturella lik- och olikheter.

Föreningen Norden

Nordenföreningar finns i alla nordiska länder och självstyrande områden. Syftet är att på alla områden stärka och utveckla de nordiska folkens samverkan. Föreningen Norden är unik på det sättet att den som sin huvuduppgift har internationell samverkan. Föreningen Norden Norrbotten var först i Sverige med att utvidga sin verksamhet mot det ryska närområdet.

Nordenföreningarnas huvudmål är att:

- Öka förståelsen för de nordiska språken, Nordens historia och vårt gemensamma kulturarv (ex vis kurser i Finland för svenskar om finska språket, Finlands historia, kultur och näringsliv).
- Stärka kunskapen om det nordiska samarbetet och dess roll i det framtida Europa (ex vis Nordkalottkonferenser och föreläsningar).
- Utveckla olika utbytesprogram för såväl ungdomar inom Norden som mellan ungdomar i Norden och övriga Europa (ex vis stöd till ryska skolor som undervisar i svenska språket).

Goda exempel på det internationella Norrbotten

Index Braille Printer Company

Ett stenkast från kyrkbyn i Gammelstad ligger ett av Norrbottens mest internationella och mer anonyma företag. Index Braille Printer Company tillverkar punktskriftsprintrar för blinda, Braille efter den person som utvecklade den internationella blindskriften. Företaget är utan konkurrenter i Skandinavien, I Europa är printrarna marknadsledande och på stormarknader som USA och Japan är positionen stark. Målet är att bli världsledande på alla marknader. Omsättningen ligger runt 25 miljoner kronor och antalet anställda är cirka 10.

Barnens Polarbibliotek

Barnens Polarbibliotek är något helt nytt nämligen ett försök att använda Internet som en mötesplats för barn och ungdomar i hela Barentsområdet. Barnen i hela området ska kunna samarbeta om konkreta frågor som uppstår vid läsning av litteratur eller vid olika arbeten i skolan. På Barnens Polarbibliotek kan de leta efter information, ställa frågor direkt till författare och bidra med eget material och egna berättelser.

Arbetet som är i uppbyggnadsskedet är ett tvärvetenskapligt projekt som utvecklas i nära samarbete med bland annat pedagoger, konstnärer och författare. Barnen finns hela tiden med i utformningen. Projektet stöds ekonomiskt av Norrbottens läns landsting, Nordiska Ministerrådet och EU. Statens kulturråd har bidragit till att bygga upp den norrbottniska delen.

Colour Beam Design

Få har ännu hört talas om det lilla luleåföretaget Colour Beam Design, klädtillverkaren som gör sitt intåg i exklusiva modehus i Europa. De exklusiva kläderna designas av ägarinnan Eva Harnevik i ateljén i Luleå och tillverkas i Haparanda. Där sitter fem anställda och syr hennes kollektion. Många av produkterna

tillverkas i Kashmirull eller High-Tech-mikrofilamentgarn. Dessutom satsar företaget på kläder för kvinnor med former och karlar som har mått som inte är standardmässiga. På tre år har omsättningen flerdubblats.

Printmark AB

I Haparanda tillverkar familjeföretaget Printmark AB tryckmaskiner med tillhörande mjukvara och tjänster. Marknaden finns till 85 procent långt från gränsstaden; i Sydamerika, Italien, Norge och Finland. Företaget har 10 anställda.

Barents Basketball Game

Sedan 1996 arrangerar Norrbottens Basketbollförbund en fyradagars internationell basketturnering i Luleå som lockar tusentals ungdomar från hela Barentsregionen till länet, Norge, Finland, Ryssland, Litauen och Lettland. I år kom drygt 2 300 pojkar och flickor i åldern 13-19 år. Det utländska inslaget är stort, 84 lag av cirka 180.

Gällivare Photovoltaic AB

Långt norr om polcirkeln finns Sveriges enda tillverkare av solcellspaneler. Gällivare Photovoltaic AB satsar framgångsrikt på framtidens energikälla och når långt ut i världen med sina produkter. Hela produktionen säljs utanför landet. Företagets solceller är väl etablerade på den europeiska marknaden. Nästa stora exportsatsning är riktad mot Sydamerika som kan bli en stor framtida marknad. Företaget har cirka 10 anställda och anlitar underentreprenörer för vissa monteringsarbeten.

Winter Cities 2000

I februari år 2000 arrangerar Kiruna och Luleå den internationella Winter City konfe-

rensen. Det betyder att tusentals deltagare från ett 40-tal länder i fem världsdelar gästar länet under minst en vecka. En högintressant träffpunkt för företag, forskare, beslutsfattare och framtidsvisionärer från världens vinterstäder. Konferensen är ett unikt tillfälle för Norrbottens företag att hitta nya affärsmöjligheter och knyta värdefulla kontakter.

Byggprojekt Murmansk

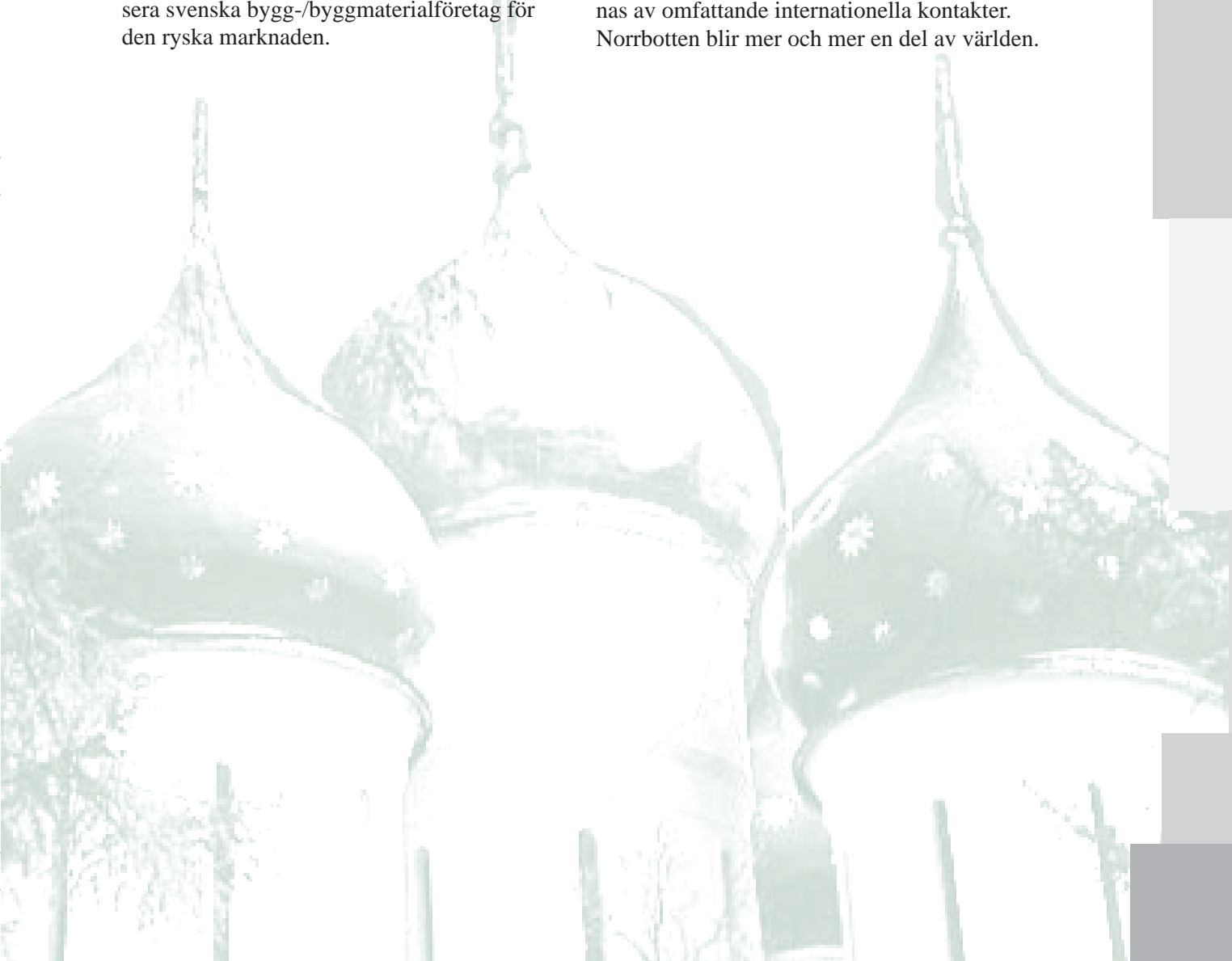
På initiativ av Länsarbetsnämnden i Norrbottens län utbildas ryska byggnadsarbetare i moderna byggmetoder. Som instruktörer fungerar före detta arbetslösa byggnadsarbetare som fått en kompletterade instruktörsutbildning. Samarbetet startade för två år sedan och nu pågår den andra kursomgången. Resultaten hittills är mycket positiva. Både för de svenska instruktörerna och de ryska deltagarna.

I förlängningen hoppas man kunna intressera svenska bygg-/byggmaterialföretag för den ryska marknaden.

Vi hade också kunnat nämna

- Plannja Hardtech.
- Svalson AB i Öjebyn, som tillverkar skjutluckor för infodiskar.
- Polaris Optic AB i Boden som tillverkar glasögonbågar.
- Norrbotten Big Band.
- Mikromakarna AB i Pajala.
- Jukkas AB med ishotellet.
- Antenna i Kalix som tillverkar trygghetslarm.
- Biltestföretagen i Arvidsjaur och Arjeplog.
- Dans i Barents.
- Utbildning Nord
- Aimpoint Sweden AB i Gällivare som tillverkar kikarsikten.

Och mycket mycket annat som kännetecknas av omfattande internationella kontakter. Norrbotten blir mer och mer en del av världen.



Internationalisering

- ett framgångs-

koncept för Norrbotten

Norrbotten är den enda region i Sverige som direkt gränsar mot två länder. Samarbetet med våra grannländer Finland och Norge har en lång historisk tradition. För Tornedalens befolkning har det alltid varit naturligt att umgås över gränsen mot öster och samerna i vårt län har sedan urminnes tider sett hela nordkalottområdet som ett gränslöst land. Handeln mellan Finland och Sverige har varit och är fortfarande livlig och utbytet med nordnorge har ökat genom tillkomsten av Nordkalottvägen. Köp- och besöksströmmarna har varierat beroende på valutakurser och tullrestriktioner. Det mer organiserade och formellt stadfästa samarbetet på Nordkalotten har efterhand tagit fastare former främst genom Nordkalottkommittén/Nordkalotträdet som kom till på 1970-talet. Länets kontakter med omvärlden domineras fortfarande av utbytet med våra närmaste grannar, men har fått helt nya dimensioner genom medlemskapet i EU och järnridåns fall i öst.

Nu börjar en ny tideräkning som innebär att Norrbotten ska hävda sig på en betydligt större internationell arena. För oss som ligger i Europas periferi och har en liten närmarknad, är internationaliseringen ett framtida framgångskoncept.

Skäl till internationellt engagemang

En förutsättning för länets framtida utveckling

Norrbottens befolkning och näringsliv påverkas i allt högre grad av internationella förhållanden och skeenden. Det har ingen kunnat undgå att märka. Människor, kapital, produkter, tjänster och kunskaper rör sig idag friare än någonsin tidigare över nationsgränser. Det skärper konkurrensen mellan olika regioner och betyder att vi måste bli ännu bättre för att kunna hävda oss på morgondagens gränslösa marknad. Vi har inte råd att ställa oss utanför de möjligheter som det internationella samhället erbjuder. Och det blir livsviktigt att sätta Norrbotten på kartan

- både geografiskt och mentalt - som en bra region att bo och verka i och samarbeta med. Alternativet, att ingenting göra, är förödande. Det skulle betyda att vårt län definitivt hamnar på efterkälken. För den internationella utvecklingen går vidare vare sig Norrbotten är med på den eller inte. Då är det bättre att ta rodret och så långt det är möjligt påverka skeendena och dra nytta av förändringarna i omvärlden.

Internationalisering som aktivt verktyg i alla samhällssektorer i kombination med en positiv attityd bland medborgarna och strukturer i samhället (organisatoriska och fysiska) som underlättar det internationella arbetet ger bland annat följande fördelar:

- Stärker länets EU-inflytande.
- Bidrar till förnyelse och utveckling av länets näringsliv.
- Ger länets företag bättre möjligheter att konkurrera på den internationella marknaden.
- Ger olika sektorer i samhället möjligheter att ta tillvara andra regioners kunskaper och erfarenheter.
- Tillför länet fler arbetstillfällen.
- Utvecklar den kompetens som finns på länets arbetsmarknad.
- Bidrar till kunskapsutvecklingen inom utbildning och forskning.

Främja fred och demokrati

Nyttoaspekten är viktig, men inte allenarådande. En annan är att motverka diskriminering och att främja fred och demokrati i vår omvärld. Åsiktsblockeringar och ytterlighetsuttryck i olika former, det vi sammanfattat kallar fundamentalism, luckras också upp när människor från olika kulturer och politiska system får tillfälle att utbyta tankar och synpunkter. Det senare gäller även oss i Norrbotten. Insatser av den här karaktären ger inga omedelbara vinster i en företagsekonomisk kalkyl, men betyder mycket på sikt för avspänning och för människans livsbetingelser i stort.

Kultur i olika former är en betydelsefull brobyggare mellan länder och människor. Det viktigt att inte underskatta det internationella kulturutbytets långsiktiga betydelse. Till skillnad från många andra aktiviteter får här vanligt folk en möjlighet att möta vanligt folk från andra länder.

Hjälpa till vid akuta kriser och med bistånd

Ytterligare en och mer självklar aspekt, är att solidariskt ställa upp för att lösa akuta kriser som följd av krig, svält, miljöförstöring, naturkatastrofer etc. Det handlar oftast om nationella insatser som kanaliseras via SIDA, FN och andra organ. Men även inom dessa områden får enskilda regioner en mer uttalad roll.

Det är också naturligt för oss i Norrbotten att medverka i olika långsiktiga bistånds- och miljöprojekt och då speciellt i vårt närområde. Miljöinvesteringar i exempelvis nordöstra Ryssland kan vara till mycket större nytta för den inhemska miljön i Norrbotten än miljö-satsningar på hemmaplan. För att få tillgång till nationellt bistånd för insatser i vårt närområde, är det viktigt att vi själva föregår med gott exempel och bidrar med både kunskaper och finansiellt stöd.



Program för Norrbottens internationella engagemang

Mål

Vi som är verksamma i Norrbotten ska förmedla och utnyttja de fördelar, samt överbygga eventuella nackdelar, som länets geografiska läge medför. Det ska ske genom ett omfattande och aktivt internationellt utbyte och stor öppenhet mot omvärlden. Internationalisering ska vara ett självklart verktyg för att stimulera ekonomisk tillväxt, öka sysselsättningen, vidga befolkningens kompetens, bredda den kulturella basen, stärka länets attraktionskraft och för att uppnå verksamhetsmål inom alla områden i samhället.

Syfte

Syftet med det gemensamma programmet är att:

- Skapa en gemensam plattform för länets internationella arbete.
- Skapa intresse och förståelse för internationellt arbete som ett viktigt verktyg för att stärka länets långsiktiga konkurrenskraft.
- Definiera internationella frågor som är särskilt viktiga för länets utveckling.
- Definiera gemensamma ställningstaganden och principer som bör ligga till grund för länets internationella agerande i olika sammanhang.



Gemensamma riktlinjer

Verksamhetsmålen ska styra

Länets internationella arbete ska präglas av långsiktighet. Behovet av utvecklings-samarbete ska styra graden av engagemang och inte i första hand kortsiktiga möjligheter till att få finansiellt stöd. En ensidig fokusering på bidrag riskerar att ge konkurrensnackdelar på sikt eftersom det kan störa satsningen på viktiga målområden som vi själva inom länet pekat ut. EU-samverkan och finansiering ska ske med utgångspunkt från handlingsprogram som fastställs gemensamt inom länet och av enskilda huvudmän. Överhuvud taget ska det internationella engagemanget bygga på kvalitativa värden kopplade till länets och de enskilda verksamhetsområdenas behov. Om det sedan går att få delfinansiering via EU eller på annat sätt är det givetvis en fördel som ska utnyttjas.

Anger ramar

Det internationella gemensamma programmet ska ses som ett ramverk som guidar länets aktörer i det internationella arbetet. Programmet uttrycker huvudinriktningar och grundvärderingar som alla kan ställa upp på och agera efter. Specialsektorer (utbildning, miljö, kultur, turism, hälso- och sjukvård etc) som har de professionella kunskaperna inom sina områden ska ha stor självständighet att forma sin internationella medverkan.

Geografiska samverkansområden

Länets internationella arbete ska inte bindas till bestämda geografiska områden. Men med hänsyn till att vi är en del av Europaunionen och har samarbetsavtal inom Barentsregionen så blir dessa områden en naturlig prioritering i det internationella arbetet. Det är emellertid inte det geografiska området i sig, utan värdet av utbytet ställt mot våra mål och visioner som är avgörande för vilka kontakter som knyts.

Den 4:e nivån

Genom medlemskapet i EU har vi fått en *fjärde nivå* att ta hänsyn till. Ibland i form av nationella överenskommelser mellan medlemsländerna, men lika ofta via direktkontakter med olika EU-sekretariat och EU-

handläggare. Denna *fjärde nivå* måste vi själva lära oss att förstå och hantera. Speciellt viktigt är att norrbottniska beslutsfattare - oavsett om det gäller politik, offentlig förvaltning eller företagande - agerar målmedvetet, samlat och beslutsamt i denna nya maktstruktur.

Genom EU:s strukturfonder, forskningsprogram och även sektorsprogram kan betydande utvecklingsresurser tillföras länet.

Horisontellt synsätt

En förutsättning för att tillvarata EU-medlemskapets och internationaliseringens möjligheter är en effektiv organisation på hemmaplan. I det sammanhanget är det ytterst angeläget att en internationell dimension byggs in i alla organisationers vardagliga arbete som ett verktyg bland andra verktyg. Det ska inte vara speciella avdelningar eller tjänstemän som sköter de internationella frågorna.

I större organisationer kan det finnas behov av en samordnande roll, en koordinatorfunktion som har överblick, har specifik EU kunskap, kan ge projektstöd, står för information etc. Mindre kommuner kan gå samman om sådan resurs eller anlita Kommunförbundet Norrbotten.

Småföretag och små organisationer kan behöva särskilt stöd för att bedriva sitt internationella arbete.

Tydlighet i kontakterna

En självklar följd av internationaliseringen är att fler människor från utlandet besöker länet och att våra egna kontakter med utlandet ökar. Trots dagens möjligheter att kommunicera via telefax, videokonferens, internet och e-post behöver människor som samarbetar träffas då och då. Speciellt i inledningsskedet. Då lär man känna varandra och relationen får ett ansikte som betyder mycket för det fortsatta arbetet.

Utlandskontakternas nytta och angelägenhet ifrågasätts ofta av allmänheten och penetreras inte sällan i media. Att resa utomlands uppfattas som något onödigt, till och med som slöseri med offentliga medel. För att motverka dessa uppfattningar, som säkert ibland haft grund, är det ytterst viktigt att alla utlandskontakter har tydliga syften som är kopplade till viktiga frågor för den egna organisationens utveckling.

Årliga handlingsplaner

Länets övergripande strategi för det internationella arbetet bör, av respektive huvudman/verksamhet, följas upp med årliga handlingsplaner som innehåller detaljerade program, strategiska prioriteringar och arbetsuppgifter. Det är ett bra sätt att driva på enskilda projekt och för att informera alla berörda om det som pågår.

Förankring hos allmänheten

Det är många gånger svårt att påvisa synbara resultat av det internationella engagemanget, särskilt i inledningsskedet av ett samarbete. För allmänheten är det ytterst viktigt att få konkreta positiva exempel på nyttan av det internationella kontakterna. Resultatet får inte stanna i rapporter och dokument som bara den innersta kretsen har tillgång till. En bättre dialog med allmänheten är strategiskt mycket viktigt för acceptansen av det internationella arbetet. Det kan exempelvis ske via öppna seminarier, mässor och särskilda informationsaktiviteter.

Prioriterade insatser

Satsa på kompetens

I framtiden kommer konkurrensen om den kvalificerade arbetskraften att öka. En tydlig utvecklingslinje är att jobben flyttar till arbetskraften, inte tvärt om som det varit i det industriella samhället. I kunskapssamhället blir regioner med välutbildad arbetskraft en allt starkare faktor att räkna med vid företagsetableringar. Slutsatsen för länets del är given; det är livsviktigt att målmedvetet satsa på olika former av kompetensutveckling i alla led. Humankapitalet, det som inte kan rationaliseras bort eller övertas av robotar och datorer, blir morgondagens starkaste lokaliseringsfaktor.

För att kunna nyttja de möjligheter som finns i samarbetet med andra länder krävs nya och förbättrade kunskaper inom en rad områden. I det korta perspektivet är det viktigt att politiker, tjänstemän och näringslivsfolk som i olika sammanhang företräder länet eller deltar i projekt/nätverk/etc, kompletterar sina kunskaper i framför allt språk och EU-kunskap, men även olika länders seder och bruk. Språket är A och O för en god kommunikation.

I ett längre perspektiv måste kompetensuppbyggnaden börja i tidig ålder för att säkerställa såväl nödvändiga språkkunskaper som andra typer av internationellt know how. Internationalisering bör vara en viktig aspekt i all undervisning i skolorna. Internationella skolprojekt och utbytet av studerande bör stimuleras på alla stadier.

Medverkan i internationella nätverk

Det praktiska samarbetet på den internationella arenan mellan olika regioner vilar oftast inte på en formell grund. Det är samverkan mellan enskilda människor i organisationerna som är byggstenarna i nätverk och andra samarbetsformer.

Sådana nätverk och konstellationer kan snabbt sättas samman efter behov och får en dynamik och flexibilitet som gör dem bättre rustade än traditionella samarbetsformer och hierarkier att möta det föränderliga samhället.

Det är viktigt att norrbottniska företrädare från olika samhällssektorer bereds möjlighet att delta i internationella nätverk och att arbetsmetoden stöds av respektive organisation. Det är också viktigt att de kunskaper och erfarenheter nätverken genererar sprids till andra.

Kontakter i Brüssel

Brüssel är den viktigaste kontaktpunkten när det gäller att påverka beslut i den Europeiska unionen. Brüssel är också en viktig mötesplats för samarbete med andra europeiska regioner. Norrbottens och Västerbottens län har nyligen tillsammans inrättat ett EU-kontor i Brüssel. Länets olika aktörer ska använda kontoret som en bas för kontakter med EU-administrationen och för att knyta kontakter med företrädare för andra regioner. EU-kontorets verksamhet ska styras från Norrbotten och insatserna ska utgå från de regionala mål som satts upp.

Databas

Ett problem med den ökande informationsmängden som följer av internationaliseringen och kunskapsutvecklingen är att kunna sortera och hålla reda på relevant information inom olika fack- och sektorsområden. Omvärldsbevakningen är en nyckelfråga i framtiden. Länet behöver en gemensam databas som byggs upp speciellt med tanke på det inter-

nationella arbetet. Där ska politiker, tjänstemän, näringslivsföreträdare och allmänhet lätt kunna hämta uppgifter som man är intresserad av. Allt från protokoll från olika EU-kommisioner och pågående och planerade projekt i olika länder till personnytt.

Stödja näringslivets utlandssamarbete

Länets stora exporterande företag har ett välutbyggt internationellt kontaktnät och de kunskaper som behövs för att agera professionellt på världsmarknaden. Mindre företag saknar ofta både kontakter och kunskaper. En viktig insats för det norrbottniska näringslivet är att öka kunskaperna om handel med utlandet, EU-regler, exportadministration etc. Brister i dessa avseenden får inte bli ett hinder för företagen att vidga marknaden.

Arrangera internationella konferenser

Varje branch inom näringslivet, även det offentliga, bör sträva efter att återkommande arrangera internationella konferenser inom sina fackområden. Det är ett bra sätt för länet att visa upp sina styrkor och knyta nya kontakter. Ju fler mässor, konferenser och andra internationella sammankomster vi själva kan arrangera eller locka till Norrbotten, desto mer känd blir vår region.

Underlätta de internationella kontakterna

För Norrbotten, som ligger i utkanten av Europa och med stora avstånd inom länet, är det särskilt viktigt att utveckla fysiska (flygplatser, järnvägsnät etc) och tekniska (datornät, datorer i skolorna etc) strukturer som underlättar de internationella kontakterna. Infrastrukturella investeringar som underlättar internationaliseringen betyder mycket för Norrbottens framtida konkurrenskraft.

Vara goda ambassadörer

Våra företrädare i olika EU-sammanhang och i andra internationella sammankomster är betydelsefulla ambassadörer för länet. Lika viktigt är att vi norrbottningar ser oss som länsambassadörer när vi som privatpersoner eller i arbetet träffar folk från andra länder eller när vi reser utomlands. För när allt kommer omkring så får vi skörda efter hur vi sår. Allt det goda som internationaliseringen kan ge oss kan inte enbart planeras fram. Resultatet blir en produkt av vår gemensamma attityd både här hemma och när vi själva är gäster i annat land.



Text: Persson & Westerberg AB
Grafisk form: PS. Design AB
Foto: Norrlandia bildbyrå
Tryck: Länstryckeriet
Luleå, januari 1999



Norrbottensgruppen

Länsstyrelsen, Landstinget,
Kommunförbundet, Länsarbetsnämnden,
Luleå tekniska universitet

